

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรัฐบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสหรือขยายโอกาสให้เยาวชนมีพื้นฐานการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (2537, หน้า 10 - 11) ได้กล่าวถึงความจำเป็นมาของการขยายโอกาสทางการศึกษา ไว้ว่า ในระยะแรกการดำเนินงานจะเป็นลักษณะโครงการนำร่อง เพื่อศึกษารูปแบบในการขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาออกไปอีก 3 ปี โดยได้มอบหมายให้กรมสามัญศึกษาเปิดโรงเรียนสาขาและจัดตั้งโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นใหม่ ปีละ 50 - 100 โรง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 เป็นต้นมา แต่ปรากฏว่า ไม่สามารถจัดขยายโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ คณะรัฐมนตรี จึงได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมทั่วประเทศ จำนวน 119 โรงเรียนในปีการศึกษา 2533 และมีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศาสนา กรมอาชีวศึกษา และสำนักงานการศึกษาเทศบาล ได้ร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายเร่งรัดการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กระจายไปส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อ วันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ให้กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยให้เปิดสอนในโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และด้านบุคลากร และเป็นพื้นที่ที่ไม่มีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้น ภายใต้โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 พฤษภาคม 2533 และ 14 พฤษภาคม 2534 ซึ่งได้มอบหมายให้โรงเรียนประถมศึกษา จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภายใต้โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับและโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษาจังหวัดเชียงราย (2540, หน้า 3) จึงได้เริ่มดำเนินการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 113 โรงเรียน นักเรียนทั้งสิ้น 12,294 คน

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนที่จบหลักสูตรไปแล้วมีคุณสมบัติตรงตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ในระหว่างการดำเนินงานย่อมมีปัญหา อุปสรรคเกิดขึ้น จากการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนยังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่ง กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินผล การทำงานไว้ว่า การประเมินผล เป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานทั้งในช่วงขณะที่กำลังทำ และในเวลาทำงานเสร็จสิ้นลงแล้ว เพื่อหาข้อสรุปว่า งานที่ทำนั้นได้รับความสำเร็จตามความ คาดหวังหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคใดเกิดขึ้น อันเป็นผลให้งานไม่สำเร็จตามคาดหวัง และจะมี แนวทางในการแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความสำเร็จตามความคาดหวังหรือ ใกล้เคียงความคาดหวังมากที่สุด ประกอบกับการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้น พื้นฐาน ที่ผ่านมา ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จึงสมควรทำการประเมิน ผลการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย

ขอบเขตของการประเมิน

1. ประชากร

ประชากรในการประเมินผลครั้งนี้ คือ ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ที่เปิดทำการสอน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 - 2538 ซึ่งมีนักเรียนที่จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2540 อย่างน้อย 1 รุ่น จำนวน 100 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 100 คน
2. หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน จำนวน 100 คน
3. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ จำนวน 100 คน

2. เนื้อหาการประเมินผล

การประเมินผลครั้งนี้ ได้ใช้รูปแบบการประเมินผลแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam มาเป็นรูปแบบในการประเมินผล โดยจะประเมินผล 4 ด้าน คือ

- 2.1 การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation)
- 2.2 การประเมินปัจจัยดำเนินงาน (Input Evaluation)
- 2.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)
- 2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเปิดโดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 และ วันที่ 14 พฤษภาคม 2534

2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง ของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การประเมินผลโครงการรูปแบบ CIPP Model ทำการประเมินผล 4 ด้าน คือ

3.1 การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) หมายถึง การประเมินสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆโรงเรียน ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของโรงเรียน แต่สภาพแวดล้อมเหล่านั้นมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน เช่น สภาพเศรษฐกิจของประชาชน สภาพภูมิศาสตร์ สภาพการรู้หนังสือ สภาพการคมนาคม สภาพความร่วมมือของประชาชน ของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2 การประเมินปัจจัยการดำเนินงาน (Input Evaluation) หมายถึง การประเมินสิ่งที่โรงเรียนจะต้องจัดหาเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ของโครงการ เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน สื่อ อุปกรณ์ งบประมาณ อาคารสถานที่ ความรู้ ความสามารถของผู้บริหารและครูผู้สอน เป็นต้น

4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) หมายถึง การประเมินขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ เช่น การวางแผนพัฒนาโรงเรียน รูปแบบการบริหารงาน การวางแผนการสอน

การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การสอนซ่อมเสริม การนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) หมายถึง การประเมินสภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ เช่น จำนวนนักเรียนที่จบหลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะของนักเรียน เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียน สำหรับใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง
2. สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงแก้ไขในการบริหารโครงการ
3. ทราบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการ